

การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
ขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี*

PEOPLE'S QUALITY OF LIFE DEVELOPMENT ACCORDING TO
THE SUFFICIENCY ECONOMY PHILOSOPHY OF LAO KWUAN SUB-DISTRICT
ADMINISTRATIVE ORGANIZATION IN LAO KWUAN DISTRICT,
KANCHANABURI PROVINCE

พระครูปลัดชำนาญ ชاکโร,
พระครูศรีธรรมวารารณ์ (จिरพันธ์ ธรรมปสฺสฺฐโร), ธิติวุฒิ หมั่นมี
Phrakhrupalat Chamnam Chakharo,
Phrakhrusridhammaworaporn (Jiraphan Thammapasattho), Thitiwut Manmee
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Corresponding Author E-mail: chamnan1925@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาระดับคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี 2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ และ 3. นำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงปริมาณเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างคือประชาชน จำนวน 380 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน และการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา ผู้บริหาร หรือผู้ช่วยบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ และผู้นำชุมชน จำนวน 9 รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1. คุณภาพชีวิตโดยรวมของประชาชนภายใต้หลักเศรษฐกิจพอเพียงอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.40$, $S.D.=0.38$) และรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้านด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ความมีเหตุผล รองลงมา คือ ความพอประมาณ การมีภูมิคุ้มกัน

* Received September 2, 2025; Revised September 26, 2025; Accepted October 14, 2025

ความรู้ และคุณธรรม 2. หลักภavana 4 มีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลางกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนภายใต้หลักเศรษฐกิจพอเพียงอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.01$) โดยด้านที่มีความสัมพันธ์สูงสุดคือ ความรู้ รองลงมา คือ การมีภูมิคุ้มกัน ความมีเหตุผล ความพอประมาณ และ คุณธรรม เมื่อแยกรายด้านตามหลักภavana 4 โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้แก่ กายภavana สีสภavana ปัญญาภavana และจิตตภavana และ 3. การบูรณาการหลักภavana 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงก่อให้เกิดกรอบแนวคิดทางจริยธรรมและปรัชญาที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและจิตใจอย่างสมดุลและยั่งยืน สนับสนุนความมีเหตุผล วินัย ความรับผิดชอบต่อสังคม การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งการมีส่วนร่วมของชุมชน จะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิตอย่างแท้จริง และยั่งยืนในระยะยาว

คำสำคัญ: การพัฒนาคุณภาพชีวิต; หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง; หลักภavana 4

Abstract

Objectives of this research article were: 1. To examine the quality of life of people based on the Sufficiency Economy Philosophy; 2. To study the relationship between Buddhist principles and people's quality of life; and 3. To propose the integration of Buddhist principles to enhance the quality of life of residents according to the Philosophy of Sufficiency Economy of the Lao Kwan Sub-District Administrative Organization. This study employed a mixed-methods. The quantitative research collected data from a sample of 380 residents using a questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation, and Pearson's correlation coefficient. The qualitative research collected data through in-depth interviewing Key informants included Buddhist scholars or practitioners, executives or assistant executives of the Lao Kwan Sub-District Administrative Organization, public administration scholars or practitioners, and community leaders, totaling nine key informants. Data were analyzed using content descriptive interpretation.

The findings revealed that 1. The overall quality of life under the Sufficiency Economy Philosophy was at a high level ($\bar{X}=4.40$, S.D.=0.38) with all dimensions-reasonableness, moderation, immunity, knowledge, and morality-also at high levels. The highest mean was found in reasonableness. 2. The Fourfold Bhavana, physical, moral, wisdom, and mental development

had a positive and statistically significant correlation with quality of life ($p < 0.01$). The highest correlation was found in knowledge, followed by immunity, reasonableness, moderation, and morality. Among the Bhavana components, the ranking from highest to lowest was: kaya-bhavana, sila-bhavana, panya-bhavana, and citta-bhavana. 3. the integrating Bhavana 4 into quality-of-life development fostered an ethical and philosophical framework that promoted balanced and sustainable growth, encouraged reasonableness, discipline, social responsibility, and continuous learning, and highlights the importance of community participation in achieving long-term, meaningful improvements in quality of life.

Keywords: Quality of Life Development; Sufficiency Economy Philosophy; Fourfold Bhavana

บทนำ

ในหลายพื้นที่ชนบท ปัญหาความยากจนมักมีรากฐานมาจากการไม่มีที่ดินสำหรับประกอบอาชีพ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความมั่นคงในชีวิต โดยเฉพาะด้านรายได้และอาชีพ ไม่เพียงเฉพาะผู้ไร้ที่ดินเท่านั้น แม้เกษตรกรที่มีที่ดินก็ยังประสบปัญหาจากคุณภาพดินไม่ดี ขาดแคลนน้ำ ระบบสาธารณสุขไม่ทั่วถึง รวมถึงแรงกดดันทางเศรษฐกิจและสังคมที่ทำให้ไม่สามารถใช้ที่ดินได้อย่างยั่งยืน สถานการณ์เหล่านี้นำไปสู่การอพยพเข้าสู่เมือง และก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมา ด้วยความห่วงใยในปัญหาความยากจน พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช รัชกาลที่ 9 จึงได้พระราชทานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักพึ่งตนเอง มีความมั่นคง และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างยั่งยืนภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคม (พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช, 2540)

แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ได้ทรงพระราชทานผ่านหนังสือใต้เบื้องพระยุคลบาท มุ่งเน้นที่คำว่า พอ หมายถึง ความพอประมาณ ซึ่งเป็นหัวใจหลักของปรัชญานี้ โดยพระองค์ทรงอธิบายว่า ความพอประมาณไม่ได้แปลว่าทุกคนต้องมีมาตรฐานเดียวกัน แต่คือ การดำเนินชีวิตอย่างเหมาะสมกับสภาพของตน มีเหตุผล ซื่อสัตย์ และไม่เบียดเบียนผู้อื่น การตั้งอยู่บนเส้นพอดีที่แต่ละบุคคลกำหนดเองจึงเป็นสิ่งสำคัญ (สุเมธ ตันติเวชกุล, 2554) แนวคิดดังกล่าวนี้สอดคล้องกับหลักมัชฌิมาปฏิปทาในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นแนวทางสายกลางที่เน้นความสมดุล ไม่ตั้งหรือหย่อนเกินไป เหมาะสมกับบริบทของแต่ละบุคคล และพระองค์ยังได้กำหนดกรอบการดำเนินชีวิตแบบ

3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ 3 ห่วง คือ ความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันในตัวเอง และ 2 เงื่อนไข คือ การใช้ความรู้คุณธรรม และการไม่ประมาทพร้อมวางแผนชีวิต นอกจากนี้ พระองค์ยังทรงส่งเสริมแนวทางนี้แก่ประชาชนอย่างต่อเนื่องตลอด 30 ปี เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างมั่นคง ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และจิตใจ (คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง, 2550)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566–2570) ยังคงใช้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเป็นหลักในการกำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศต่อเนื่องจากแผนฉบับที่ 9 โดยเน้นการเติบโตที่สมดุลและยั่งยืนในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นเศรษฐกิจ สังคม หรือสิ่งแวดล้อม แผนดังกล่าวส่งเสริมระบบการบริหารจัดการที่สามารถรองรับความเสี่ยงและเน้น 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ได้แก่ 3 ห่วง คือ 1. ความพอประมาณในการใช้ทรัพยากร และการดำเนินชีวิต 2. ความมีเหตุผลในการตัดสินใจและวางแผน 3. การมีภูมิคุ้มกันเพื่อเตรียมรับมือความเียงและความไม่แน่นอน และ 2 เงื่อนไข คือ 1. การใช้ความรู้ควบคู่คุณธรรมอย่างสมดุล 2. การไม่ประมาทและการวางแผนล่วงหน้าให้สอดคล้องกับบริบทระดับชาติและชุมชน ทั้งนี้ การนำ 3 ห่วง 2 เงื่อนไข ไปประยุกต์ในระดับประเทศและชุมชนจะช่วยสร้างความเข้มแข็งทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

สาระสำคัญของแผนดังกล่าวเน้นการพัฒนาคนให้มีศักยภาพสูงสุด ทั้งด้านสุขภาพ การศึกษา และคุณภาพชีวิต โดยยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา ควบคู่ไปกับการลดความเหลื่อมล้ำและการกระจายโอกาสอย่างทั่วถึง ส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืน เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งรักษาความหลากหลายทางชีวภาพ อัตลักษณ์ชุมชน วัฒนธรรม และประเพณีท้องถิ่น เพื่อให้สังคมไทยเดินหน้าไปอย่างมั่นคงและไม่ทิ้งใครไว้ข้างหลัง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ทั้งนี้ การพัฒนาคนตามแนวทางดังกล่าวสามารถนำมาเชื่อมโยงกับหลักภาวะนา 4 (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2544) ซึ่งประกอบด้วย 1. กายภาวะนา คือ การดูแลสุขภาพร่างกายให้แข็งแรงมีพลังและความพร้อมในการทำงานและเรียนรู้ 2. สีสภาวะนา คือ การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม และการปฏิบัติตนอย่างถูกต้องต่อสังคม ลดความขัดแย้งและเหลื่อมล้ำ 3. ปัญญาภาวะนา คือ การเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจ และการคิดอย่างมีเหตุผล สามารถใช้โอกาสและทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ 4. จิตภาวะนา คือ คือการพัฒนาจิตใจให้เข้มแข็ง มีสติและความอดทน ช่วยให้สามารถเผชิญกับความเปลี่ยนแปลง ปัญหาและความท้าทายอย่างยั่งยืน การประยุกต์หลักภาวะนา 4 ร่วมกับแนวคิดการพัฒนาคนตามแผนฯ ช่วยสร้างประชาชนที่สมดุลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ปัญญา และคุณธรรม มีความพร้อมและสามารถพึ่งพาตนเองและสนับสนุนชุมชนให้เดินหน้าไปอย่างมั่นคงและยั่งยืน

ปัจจุบัน องค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรีได้มีความพยายามส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยยึดแนวทางตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานยังไม่สามารถเข้าถึงทุกพื้นที่ได้อย่างทั่วถึง และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นยังไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนาท้องถิ่นอย่างชัดเจน

จากเหตุผลดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความตั้งใจที่จะศึกษาสภาพทั่วไปของประชาชนในพื้นที่ พร้อมทั้งประเมินคุณภาพชีวิตตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง รวมถึงพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมด้านภาวนา 4 กับคุณภาพชีวิตของประชาชน ตลอดจนแนวทางการนำหลักธรรมดังกล่าวมาบูรณาการในการพัฒนาอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการศึกษานี้จะเป็นแนวทางสำคัญในการช่วยให้องค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญสามารถปรับปรุงนโยบายและแนวทางการดำเนินงานให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่และส่งเสริมให้การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนเกิดขึ้นอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างหลักพุทธธรรมกับคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี
3. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบของการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้เป็นแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยประกอบด้วย การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

2. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

2.1 ประชากรได้แก่ ประชาชนที่อาศัยในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี มีจำนวนทั้งสิ้น 7,378 คน คน (สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี, 2567)

2.2 กลุ่มตัวอย่างการวิจัย ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 7,378 คน โดยการคำนวณหาขนาดกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบง่าย โดยการใช้สูตรของทายามาเน่ (Yamane, 1973) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 380 คน

2.3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยคัดเลือกแบบเจาะจง จำนวน 9 รูปหรือคน โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ 1. นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านพระพุทธศาสนา จำนวน 1 คน 2. กลุ่มผู้บริหารหรือผู้ช่วยบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ จำนวน 4 คน 3. นักวิชาการหรือผู้ปฏิบัติงานด้านรัฐประศาสนศาสตร์ จำนวน 1 คน 4. กลุ่มผู้นำชุมชน จำนวน 3 คน

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

3.1 การวิจัยเชิงปริมาณ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม โดยแบ่งออกเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลส่วนบุคคล มีลักษณะเป็นแบบกำหนดคำตอบให้ (Check List) จำนวน 4 ข้อ ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับหลักภาวะ 4 แบ่งออกเป็น 4 ด้าน จำนวน 16 ข้อ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี แบ่งออกเป็น 5 ด้าน จำนวน 20 ข้อ มีเกณฑ์วัดระดับความคิดเห็นเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Likert Scale) แบ่งออกเป็น 5 ระดับ โดยแบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.967

3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย แบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 ข้อมูลการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 3 ข้อ

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

4.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามไปแจกกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งเป็นประชาชนในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี จำนวน 380 ฉบับ และได้รับกลับมาจำนวน 380 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 9 รูปหรือคน โดยผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ใช้การจดบันทึก และบันทึกเสียง และนำมาถอดความสรุปประเด็นสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย

5. การวิเคราะห์ข้อมูล และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

5.1 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ โดยใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) เพื่ออธิบายข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และใช้ค่าเฉลี่ย (Mean) และ ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่ออธิบายระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักภวนา 4 และการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ นอกจากนี้ยังใช้สถิติ สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน (Pearson's Correlation Coefficient) เพื่อทดสอบสมมติฐาน ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ โดยทั่วไปนิยมใช้สัญลักษณ์ (r) แทนค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของกลุ่มการบอกระดับหรือขนาดของความสัมพันธ์ จะใช้ตัวเลขของค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ หากค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์มีค่าเข้าใกล้ -1 หรือ +1 แสดงถึงการมีความสัมพันธ์กันในระดับสูง แต่หากมีค่าเข้าใกล้ 0 แสดงถึงการไม่สัมพันธ์กันในระดับน้อยหรือไม่มีเลย

5.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ การวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกจะถูกถอดเทปคำพูดอย่างละเอียด และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยจัดกลุ่มประเด็นตามหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อให้เห็นแนวโน้ม แนวคิด หรือความเชื่อมโยงที่เกิดขึ้นจากข้อมูลเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัย

ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีจำนวน 185 คน คิดเป็นร้อยละ 48.68 ด้านอายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-60 ปี จำนวน 152 คน คิดเป็นร้อยละ 40.00 ด้านอาชีพ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพอื่น ๆ จำนวน 144 คน คิดเป็นร้อยละ 38.16 และด้านรายได้ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ 10,001-25,000 บาท จำนวน 284 คน คิดเป็นร้อยละ 74.74 ของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.40$ S.D.=0.38) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือด้านความมีเหตุผล ($\bar{X}=4.45$, S.D.=0.78) รองลงมาคือด้านความพอประมาณ ($\bar{X}=4.43$, S.D.=0.58) ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ($\bar{X}=4.40$, S.D.=0.61) ด้านการมีความรู้ ($\bar{X}=4.38$, S.D.=0.59) และด้านการมีคุณธรรม ($\bar{X}=4.36$, S.D.=0.65)

ตารางที่ 1 ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าเฉลี่ย และระดับความคิดเห็นตามหลักภานา 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวม

ระดับความคิดเห็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ	ระดับการปฏิบัติ		
	\bar{x}	S.D.	แปลผล
1. ด้านความพอประมาณ	4.43	0.58	มาก
2. ด้านความมีเหตุผล	4.45	0.78	มาก
3. ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	4.40	0.61	มาก
4. ด้านการมีความรู้	4.38	0.59	มาก
5. ด้านการมีคุณธรรม	4.36	0.65	มาก
ภาพรวม	4.40	0.38	มาก

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01, * มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักภานา 4 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง ($R = .510^{**}$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเรียงลำดับความสัมพันธ์ คือ ด้านการมีความรู้ ($r = .381^{**}$) รองลงมา คือ ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ($r = .349^{**}$) ถัดมา คือ ด้านความมีเหตุผล ($r = .315^{**}$) ด้านความพอประมาณ ($r = .301^{**}$) และด้านการมีคุณธรรม ($r = .149^{**}$) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณารายด้านตามหลักภานา 4 โดยเรียงลำดับความสัมพันธ์ คือ ด้านกายภานา ($r = .652^{**}$) รองลงมา คือ ด้านสื่ภานา ($r = .649^{**}$) ด้านปัญญาภานา ($r = .611^{**}$) และด้านจิตภานา ($r = .603^{**}$) ตามลำดับ ซึ่งมีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักภานา 4 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson' s Product Moment Correlation Coefficient)							
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	ตัวแปรตาม						
	การพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยภาพรวม	1. ด้านความพอประมาณ	2. ด้านความมีเหตุผล	3. ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	4. ด้านการมีความรู้	5. ด้านการมีคุณธรรม	
ตัวแปรอิสระหลักภานา 4	.510**	.301**	.315**	.349**	.381**	.149**	
1. กายภานา	.652**	.357**	.273**	.039	.103*	.132**	
2. สื่ภานา	.649**	.144**	.118*	.371**	.447**	.028	

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างหลักภาวะนา 4 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี (ต่อ)

ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (Pearson' s Product Moment Correlation Coefficient)		ตัวแปรตาม				
ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์	การพัฒนาคุณภาพชีวิตโดยภาพรวม	1. ด้านความพอประมาณ	2. ด้านความมีเหตุผล	3. ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี	4. ด้านการมีคุณธรรม	5. ด้านการมีคุณธรรม
ตัวแปรอิสระ						
3. จิตภาวะนา	.603**	.244**	.324**	.079	.051	.180**
4. ปัญญาภาวะนา	.611**	.026	.090	.367**	.336**	.043

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

3. การบูรณาการหลักภาวะนา 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นการบูรณาการหลักภาวะนา 4 กับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นกรอบแนวคิดเชิงจริยธรรม ที่ช่วยเสริมสร้างการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจและจิตใจอย่างสมดุลและยั่งยืน เป็นการผสมผสานความรู้ความเข้าใจเชิงปรัชญาและคุณธรรมที่ช่วยให้ประชาชนดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล มีวินัย และรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ซึ่งทำให้เห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นไปอย่างแท้จริงและมีประสิทธิผลในระยะยาว ทั้งนี้ ผู้นำชุมชนยังให้ความเห็นว่า การนำหลักภาวะนา 4 มาปรับใช้ร่วมกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ทำให้ชาวบ้านมีแนวทางในการฝึกจิตใจและประกอบอาชีพอย่างรอบคอบมากขึ้น เห็นได้จากการที่คนในชุมชนเริ่มรู้จักวางแผนการใช้จ่าย มีสติในการทำงาน และช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งและอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ประกอบด้วย ด้านความพอประมาณ ด้านความมีเหตุผล ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ด้านความรู้ และด้านการมีคุณธรรม ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าอยู่ในระดับมากทุกด้าน ซึ่งด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความมีเหตุผล รองลงมา คือ ด้านความพอประมาณ ถัดมาคือด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี ด้านความรู้ และด้านการมีคุณธรรม เนื่องจาก ประชาชนในพื้นที่มีความเข้าใจหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงผ่านกิจกรรมและโครงการขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ

ทำให้สามารถปรับใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะด้านการใช้เหตุผลและการวางแผนชีวิต ซึ่งส่งผลต่อคุณภาพชีวิตอย่างชัดเจน ขณะเดียวกัน ความพอประมาณก็ได้รับการส่งเสริม จากวิถีชีวิตชุมชนที่เรียบง่ายและใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า ส่วนด้านคุณธรรมแม้จะอยู่ในระดับสูง แต่ได้คะแนนเฉลี่ยต่ำสุดเมื่อเทียบกับด้านอื่น อาจเป็นเพราะการปลูกฝังคุณธรรม ต้องใช้เวลาและการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วน ทั้งครอบครัว ชุมชน สถาบันการศึกษา และ ศาสนา ซึ่งมีความสอดคล้องกับผลการศึกษาของพระพัฒนา ปญญาสาโร (2564) ที่ได้ ศึกษาเรื่อง การศึกษาหลักเศรษฐกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของชุมชนในเขตตำบลใน เมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ผลการศึกษาชี้ให้เห็นว่า แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีรากฐานอยู่ในพระพุทธศาสนา และเป็นแนวปฏิบัติที่ชุมชนนำมาใช้ เน้นไปที่ความสามารถ ในการพึ่งพาตนเอง โดยยึดหลักความพอประมาณ ความมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกัน ภายใน เพื่อประกอบการตัดสินใจอย่างมีขั้นตอน ทั้งยังให้ความสำคัญกับการฝึกฝนตนเอง ให้มีความเข้มแข็งทางจิตใจ มีจิตสำนึกที่ดี พร้อมทั้งสามารถปรับตัวและเผชิญกับความ เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ได้อย่างมีสติ ซึ่งมีความสอดคล้องกันในแง่ที่ว่า หลักปรัชญาของ เศรษฐกิจพอเพียงช่วยให้ประชาชนหรือชุมชนสามารถพึ่งพาตนเอง การพัฒนาคุณธรรม และจิตใจต้องใช้เวลาและความร่วมมือจากหลายภาคส่วน และเป็นสิ่งสำคัญในการ เสริมสร้างคุณภาพชีวิตอย่างยั่งยืน

2. ความสัมพันธ์ระหว่างหลักภavana 4 กับการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตาม หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี โดยภาพรวมมีความสัมพันธ์เชิงบวกในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็น รายด้านในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเรียงลำดับ ดังนี้ คือ ด้านความการมีความรู้ รองลงมาคือ ด้านการมีภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ความมีเหตุผล ความพอประมาณ และการมีคุณธรรม และเมื่อพิจารณารายด้านตามหลัก ภavana 4 ได้แก่ ด้านกายภavana รองลงมาคือด้านศีลภavana ปัญญาภavana และจิตภavana มีความสัมพันธ์เชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย เนื่องจากหลักภavana 4 ช่วยฝึกฝนทั้งร่างกาย จิตใจ ศีล และปัญญา ทำให้ประชาชน สามารถนำหลักการไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งในการวางแผนการใช้ทรัพยากร การ ตัดสินใจอย่างมีเหตุผล และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ การเรียนรู้และ ปฏิบัติภavana อย่างสม่ำเสมอส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งด้านภูมิคุ้มกันทางจิตใจและ คุณธรรม ทำให้ผลการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเกิดขึ้นอย่าง ชัดเจนและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระปลัดธัญวัฒน์ อโศโก (2563) ที่ได้ศึกษา เรื่อง การประยุกต์ใช้หลักภavana 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านบ่อเกตุ อำเภอ สะเดา จังหวัดสงขลา ผลการวิจัยชี้ให้เห็นว่า การมีชีวิตที่มีคุณภาพนั้น ต้องอาศัยการพัฒนา

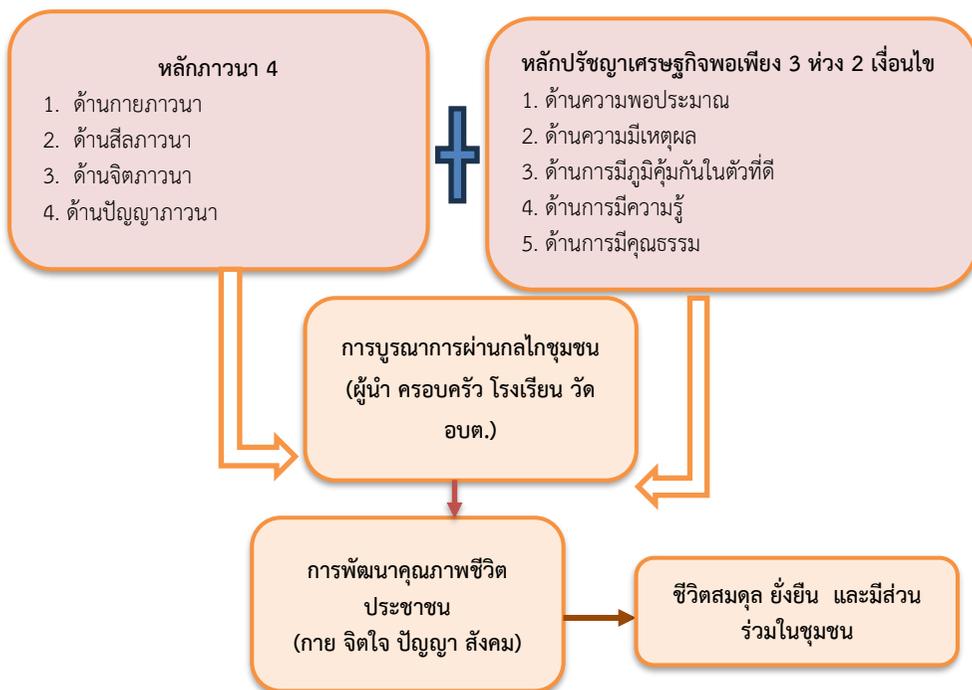
ตนเองในมิติทั้ง 4 ได้แก่ ด้านร่างกาย ศีลธรรม จิตใจ และปัญญา พบว่า หลักภavana 4 ตามแนวทางพระพุทธศาสนา ซึ่งปรากฏอยู่ในพระไตรปิฎก ถือเป็นแนวทางสำคัญในการขัดเกลาตนเองให้เป็นผู้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ทั้งในระดับบุคคลและสังคม โดยการฝึกฝนตนในด้านกาย วาจา ใจ และปัญญา ไม่เพียงช่วยเสริมสร้างความสมดุลในชีวิต แต่ยังส่งผลให้บุคคลสามารถดำเนินชีวิตอย่างมีจริยธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกันในแง่ของการใช้เหตุผล วางแผนชีวิต การพัฒนาคุณธรรมและการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางจิตใจ

3. การบูรณาการหลักภavana 4 เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี พบว่า การบูรณาการหลักภavana 4 กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน ควรเริ่มจากการพัฒนาจิตใจให้มั่นคง ด้วยสติ สมาธิและปัญญา ซึ่งจะส่งผลต่อพฤติกรรมด้านเศรษฐกิจและสังคมอย่างยั่งยืน ผู้นำชุมชนควรเป็นแบบอย่างในการดำรงชีวิตพอเพียงและใช้หลักภavana ในการบริหารตนเอง ชุมชนควรได้รับการส่งเสริมผ่านกิจกรรม ฝึกอบรม และสื่อเรียนรู้ที่เข้าใจง่าย รวมทั้งบูรณาการในระบบการศึกษาและครอบครัว วัดและองค์การบริหารส่วนตำบล ควรมีบทบาทสำคัญในการเผยแพร่ และสร้างพื้นที่การเรียนรู้และฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตประชาชนทั้งทางกาย จิตใจ ปัญญา อารมณ์ และสังคม ซึ่งเป็นกรอบแนวคิดเชิงจริยธรรมที่ช่วยเสริมสร้างการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจและจิตใจอย่างสมดุลและยั่งยืนเป็นการผสมผสานความรู้ความเข้าใจเชิงปรัชญาและคุณธรรมที่ช่วยให้ประชาชนดำเนินชีวิตอย่างมีเหตุผล มีวินัย และรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ซึ่งทำให้เห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมการเรียนรู้และการมีส่วนร่วมในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่เป็นไปอย่างแท้จริงและมีประสิทธิผลในระยะยาว ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระวิจิตร อธิโก (2561) ที่ได้ศึกษาการพัฒนาคุณภาพชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบนดอยแม่ฟ้าหลวงผ่านแนวทางพุทธบูรณาการ พบว่า การยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ตามหลักพระพุทธศาสนามีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการน้อมนำหลักภavana 4 มาใช้เป็นแกนกลางในการพัฒนาอย่างรอบด้าน โดยหลักภavana 4 ครอบคลุม 4 มิติหลักของชีวิต ได้แก่ 1. การส่งเสริมสุขภาพกายให้แข็งแรงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ 2. การเสริมสร้างวินัยและศีลธรรมเพื่อควบคุมพฤติกรรมให้อยู่ในกรอบของความดีงาม 3. การพัฒนาด้านจิตใจให้มีความเมตตา เห็นอกเห็นใจ และพร้อมแบ่งปันแก่ผู้อื่น และ 4. การพัฒนาปัญญา ซึ่งเป็นผลจากการฝึกฝนในด้านต่าง ๆ นำไปสู่การเข้าใจชีวิตและสามารถดำรงตนอย่างมีเป้าหมาย แนวทางนี้แสดงให้เห็นถึงความสมดุลในการพัฒนาคุณภาพชีวิตแบบองค์รวม ที่คำนึงถึงทั้งกาย จิตใจ สังคม และปัญญา อันนำไปสู่ความยั่งยืน

ในระยะยาว ซึ่งชี้ให้เห็นว่า มีความสอดคล้องกันคือ หลักภavana 4 เป็นแกนกลางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต โดยช่วยเสริมสร้างความสมดุลระหว่างร่างกาย จิตใจ ศีล และปัญญา พร้อมกับสนับสนุนการใช้เหตุผล การวางแผนชีวิต และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนและชุมชนพัฒนาอย่างยั่งยืนและครอบคลุมทุกมิติ

องค์ความรู้จากการวิจัย

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามกระบวนการที่กำหนด เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลแล้วได้นำผลการวิจัยเชิงปริมาณที่มีระดับการปฏิบัติสูงสุดและมีความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตามสูงสุด มาสังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ เพื่อให้เกิดความสอดคล้องและสมบูรณ์ของผลการวิจัย เมื่อได้ข้อสรุปตามวัตถุประสงค์แล้วจึงจัดทำเป็นองค์ความรู้ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย

จากภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์งานการวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงขององค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ

อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ทำให้ผู้วิจัยได้รับองค์ความรู้จากการสังเคราะห์งานวิจัย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้คือ

1. ชีวิตสมดุล (Balanced Life) คือ การที่บุคคลในชุมชนสามารถจัดการชีวิตตนเองได้อย่างพอดีในทุกมิติ ทั้ง กาย จิตใจ ปัญญา อารมณ์ และสังคม การมีชีวิตสมดุลเกิดจากการบูรณาการหลักพุทธธรรม (ภาวนา 4) และปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เช่น การดูแลสุขภาพกาย จัดการอารมณ์ การมีเหตุผลและปัญญาในการตัดสินใจ และการปฏิบัติตนอย่างมีคุณธรรม ชีวิตสมดุลช่วยให้บุคคลมีความสุข ลดความเครียด และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมั่นคง

2. ชีวิตยั่งยืน (Sustainable Life) คือ การดำรงชีวิตและพัฒนาคุณภาพชีวิตที่คงทนและต่อเนื่องในระยะยาวโดยไม่สร้างผลกระทบต่อทรัพยากร สิ่งแวดล้อม หรือชุมชน การยั่งยืนเกิดจากการนำหลักความพอประมาณ การมีเหตุผล และการสร้างภูมิคุ้มกันมาปรับใช้ ทำให้สามารถจัดการชีวิตและทรัพยากรได้อย่างรอบคอบ ชีวิตยั่งยืนยังหมายถึงการพัฒนาตนเองและชุมชนอย่างสมดุลและไม่ทำลายโอกาสของคนรุ่นต่อไป

3. ชีวิตที่มีส่วนร่วมในชุมชน (Community Participation) คือ การที่บุคคลมีบทบาทในการพัฒนาชุมชนและสังคมทั้งในด้านการช่วยเหลือ แบ่งปันความรู้ การรักษาทรัพยากร และการสนับสนุนกิจกรรมสาธารณะ การมีส่วนร่วมเกิดจากการที่บุคคลมีคุณธรรม จิตสำนึกที่ดี และความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น ชีวิตที่มีส่วนร่วมช่วยสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ทำให้เกิดสังคมที่เอื้ออาทรและมีคุณภาพชีวิตรวมสูงขึ้น

สรุปได้ว่า การบูรณาการหลักภาวนา 4 กับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ ควรเริ่มจากการพัฒนาด้านจิตใจ ด้วยสติ สมาธิ และปัญญา เพื่อส่งผลต่อพฤติกรรมทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างมั่นคงและยั่งยืน โดยผู้นำชุมชนควรเป็นต้นแบบในการดำเนินชีวิตพอเพียง พร้อมส่งเสริมชุมชนผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ การอบรม และสื่อที่เข้าถึงง่าย ควบคู่กับการบูรณาการในครอบครัว การศึกษา ศาสนา และองค์กรปกครองท้องถิ่น ทั้งนี้ แนวทางดังกล่าวจะช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตในทุกมิติ ทั้งกาย จิต ปัญญา และสังคม บนพื้นฐานของคุณธรรม จริยธรรม และความรับผิดชอบ ซึ่งนำไปสู่การพัฒนาอย่างสมดุลและยั่งยืนในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. องค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ควรส่งเสริมและบูรณาการการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัว โดยเฉพาะกลุ่มเกษตรกร

2. องค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ควรสนับสนุนการนำหลักพระพุทธศาสนามาพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชนในพื้นที่

3. องค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ควรจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการพัฒนาจิตใจ เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและความเข้มแข็งทางจิตใจ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1. องค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ควรจัดฝึกอบรมส่งเสริมการดำเนินชีวิตตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและการใช้ชีวิตประจำวันอย่างต่อเนื่อง

2. องค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างพระสงฆ์และชุมชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักพุทธธรรมและเศรษฐกิจพอเพียง

3. องค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการฝึกสมาธิ ทำบุญ และทำกิจกรรมอาสา

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. การศึกษาครั้งต่อไป ควรมุ่งเน้นการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ เช่น ผู้นำชุมชน เกษตรกรรุ่นใหม่ หรือผู้สูงอายุ เพื่อให้เข้าใจแรงจูงใจและการประยุกต์ใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในชีวิตจริง

2. ควรศึกษาการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาและปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน เพื่อบูรณาการระหว่างรัฐประศาสนศาสตร์และพระพุทธศาสนา

3. ควรศึกษาวิธีพัฒนาศักยภาพองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการขับเคลื่อนปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเน้นบทบาทผู้นำชุมชน การมีส่วนร่วมของประชาชน และกระบวนการเชิงนโยบายเพื่อสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

คณะอนุกรรมการขับเคลื่อนเศรษฐกิจพอเพียง. (2550). *เศรษฐกิจพอเพียงคืออะไร*.

กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจพอเพียง.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช. (2540). *เศรษฐกิจพอเพียง :*

แนวทางการดำเนินชีวิตและการพัฒนาอย่างยั่งยืน. กรุงเทพฯ: มูลนิธิชัยพัฒนา.

พระปลัดธัญวัฒน์ อโศโก. (2563). การประยุกต์ใช้หลักทฤษฎี 4 ในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนบ้านบ่อเกตุ อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา. *วารสารมหาวิทยาลัยมหาจุฬารราชวิทยาลัย*, 7(2), 35-46.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2544). *พุทธธรรม (ฉบับเดิม)* (พิมพ์ครั้งที่ 11). กรุงเทพฯ: ดวงแก้ว.
- พระพัฒนา ปณฺญาสารโร. (2564). *การศึกษาลักษณะธุรกิจพอเพียงในการดำเนินชีวิตของชุมชนในเขตตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน*. สืบค้น 2 มีนาคม 2567, จาก <https://shorturl.asia/1D6xP>
- พระวิจัย อิทธิโก. (2561). *การพัฒนาคุณภาพชีวิตเชิงพุทธบูรณาการของกลุ่มชาติพันธุ์อาข่าบนดอยแม่ฟ้าหลวง* (ดุชนิพนธ์พุทธศาสนตรดุชนิพนธ์บัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี. (2567). *ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลเลาขวัญ อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี*. กาญจนบุรี: สำนักงานทะเบียนท้องถิ่น อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (2555 – 2560)*. กรุงเทพฯ: บริษัทเพชรรุ่งการพิมพ์ จำกัด.
- สุเมธ ตันติเวชกุล. (2544). *ใต้เบื้องพระยุคลบาท*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน.
- Yamane, T. (1973). *Statistic: An Introductory Analysis* (3rd ed.). New York: Harper and Row.